

Artikel

Naar een omkadering voor het eigentijds vrijwilligersbeleid

Ria Van Den Heuvel, Jos Stassen en Joos Wauters

Lesley Hustinx (KUL) presenteerde een analyse van het eigentijds vrijwilligerswerk op een groene studiedag ter zake (16 februari 2001). De tekst van Lesley Hustinx en Frans Lammertyn – Vrijwilligerswerk tussen vrijheid en onzekerheid – vindt u elders in dit nummer. Agalev-volksvertegenwoordigers Ria Van Den Heuvel, Jos Stassen en Joos Wauters luisterden, discussieerden met vrijwilligers(organisaties) en vakbond, trokken conclusies en namen huiswerk op.

Het vrijwilligerswerk neemt niet af, maar doet zich anders voor. De vrijwilliger zet zich niet meer zijn leven lang in voor één organisatie. Hij/zij is niet meer levenslang onvoorwaardelijk gebonden. In een samenleving in verandering is ook het vrijwilligerswerk in beweging. De nieuwe vrijwilliger zet zich in op tijdelijke basis. Zij wil zich niet meer binden, verplicht voelen, wenst zelf mee te bepalen, de grenzen af te bakenen. Inspraak, flexibiliteit, afweging van kosten en baten, een keuze voor concrete projecten die 'goed in de markt' liggen zijn nieuwe duidelijke kenmerken. M.a.w. de nieuwe vrijwilliger kiest op basis van eigen persoonlijke interesses en gaat na welk voordeel, welke meerwaarde zich hierbij aandient. Zij is klant geworden, getuigt van een solidair individualisme.

Het vrijwilligerswerk verdient dus bijzondere aandacht en een goede omkadering. Agalev neemt maatregelen en ondersteunt initiatieven om de positie van vrijwilligers te verbeteren. Vrijwilligers verdienen duidelijke rechten, zonder dat hun initiatieven door een al te strikte regelgeving beknot worden. Die rechten situeren zich op vier vlakken.

Een overeenkomst. Een vrijwilliger die zich inzet voor een organisatie, gaat een overeenkomst aan, ook al is dat enkel een mondelinge afspraak. In het verbintenissenrecht moet het begrip 'vrijwilligersovereenkomst' geïntroduceerd worden, als een nieuw soort burgerlijke overeenkomst tussen een vrijwilliger en een organisatie.

Een verzekering. Vrijwilligers kunnen tijdens hun activiteiten schade oplopen of veroorzaken. In dat geval moet het duidelijk zijn wie voor die schade verantwoordelijk is: de vrijwilliger zelf of de organisatie. In het aansprakelijkheidsrecht moet via de vrijwilligersovereenkomst de organisatie als opdrachtgever aangesproken kunnen worden. Wel kan een vrijwaring plaatsvinden van een toevallige, lichte fout. Er zou een voordelige verzekering moeten komen die ook kleine organisaties de mogelijkheid biedt om hun vrijwilligers te verzekeren voor burgerlijke aansprakelijkheid en tegen lichamelijke ongevallen.

Fiscaal. Een wettelijke regeling die een duidelijke belastingvrijstelling voorziet voor verkregen beperkte vergoedingen. Het lijkt ook aangewezen de mogelijkheid te voorzien waarbij een vrijstelling per kostenpost mogelijk wordt gemaakt. Uitgangspunt moet zijn dat het doen van vrijwilligerswerk geen financieel nadeel oplevert, maar dat 'misbruik' van vrijwilligers zo veel mogelijk wordt tegengegaan. Daarnaast moeten de reis- en onkostenvergoedingen, uitbetaald aan de vrijwilliger, op dezelfde manier worden vrijgesteld als die voor werknemers.

Sociaal. Werklozen, gepensioneerden, zieken, gehandicapten dienen via een eenvoudige en duidelijke procedure toegang te krijgen tot vrijwilligerswerk. Het ontvangen van sociale uitkeringen mag per definitie geen beletsel zijn voor vrijwilligerswerk. In die zin dienen ook de ontvangen vergoeding als vrijwilliger vrijgesteld te worden van RSZ-toeslagen. Het fiscale en het sociale dienen hierbij volledig op elkaar afgestemd te zijn.

Tevens moet er een uitklaring komen tussen het spanningsveld betaalde arbeid, vrijwilligerswerk en de grijze zone ertussen (het zgn. semi-agonale). Jeugdkampen organiseren zou niet kunnen omdat regels uit het arbeidsrecht van toepassing zijn, óók op het vrijwilligerswerk. Nachtwerk, zondagarbeid, overuren zijn

verboden; maar precies deze drie elementen zijn nodig om een jeugdkamp te organiseren. Dus een duidelijke regelgeving is geboden om die beletsels te vermijden.

En waar haalt de vrijwilliger de tijd om zich in te zetten? Naast educatief, vakbonds-, politiek verlof ook vrijwilligersverlof? De grote lijnen van oplossingen werden aangegeven door studies en voorstellen van de Koning Boudewijnstichting en het ACW. Wij vinden ons daar in hoge mate terug. Collega's hebben in het federaal parlement op die basis wetsvoorstellen neergelegd. Deze voorstellen behoeven nog verfijning, definities moeten uitgeklaard worden. De uitdaging om het gevraagde algemeen juridisch statuut tot stand te brengen dient dit jaar gerealiseerd te worden.

Naast het statuut is de ondersteuning van een Vlaams vrijwilligersbeleid meer dan zinvol.

Het vrijwilligerswerk moet ook na 2001 gepromoot worden, aangepast aan de hedendaagse vrijwilliger, gesitueerd in nieuwe moderniteit. Vrijwilligerswerk ontwikkelt zich tussen de polen solidariteit en zelfontplooiing. En de vrijwilliger zoekt activiteiten afgestemd op diens persoonlijke vraag.

Wervingsmethoden dienen op dit 'normandisch engagement' aangepast te worden.

De organisaties moeten evolueren van een eilandmentaliteit naar een archipelvisie en meer samenwerken om vraag en aanbod op elkaar af te stellen, een actief rekruteringsbeleid te voeren en een professioneel vrijwilligersmanagement en expertise in samenspraak te ontwikkelen. Zij hebben daarvoor ondersteuning nodig. Om die ondersteuning aan de organisaties te ontwikkelen zullen elk jaar opnieuw de nodige Vlaamse middelen worden ingeschreven.

Het lijkt ons verder logisch dat de 'matching' tussen vraag en aanbod ook via een internetsite wordt gerealiseerd. Toch ondersteunen we ook de vraag naar rechtstreekse bemiddeling op een kleinere schaal en vooral het idee van uitzendbureaus op aangepaste schaal (gemeentelijk-intergemeentelijk) met de lokale besturen als partner. We vinden het de moeite om een koppeling met de lokale werkwinkels te onderzoeken.

Graag willen we ook een pleidooi houden voor een Vrijwilligers Effecten Rapport. Uit de bijdragen op de ronde-tafel blijkt dat er niet alleen directe maatregelen nodig zijn (statuut), maar dat men minstens evenveel aandacht moet laten gaan naar randvoorwaarden, zeker voor jongeren: de inplanting van jeugdlokalen (zonevreemd?), de toegang tot bossen, aangepaste verkeerssituaties rond speelpleinen en lokalen. Er is dus werk aan de winkel, en ook na 2001! Want vrijwilligers zijn de zuurstof van deze samenleving. Vrijwilligerswerk en verenigingsleven gaan hand in hand en zijn een basis van onze democratische waarden. Samen vrijwillig werken, bevordert bovendien de verdraagzaamheid.

Bio

Ria Van Den Heuvel, Jos Stassen en Joos Wauters zijn Agalev-volksvertegenwoordigers.

Ria Van Den Heuvel en Jos Stassen zetelen in het Vlaams parlement

Joos Wauters zetelt in het Federaal parlement (de Kamer)